

Отже, пошук у цифрових колекціях найчастіше відбувається саме шляхом перегляду предметних рубрик, тому предметні словники мають містити інформацію не лише про предмет і його часові та географічні ознаки (Temporal Coverage, Geographic Coverage, Subjects, and Objects), але й «витягати» інформацію з полів вільного тексту метаданих, що збагачує пошуки.

Дисертація О. Заваліної насичена фактичним матеріалом і буде корисною всім, хто студіює проблеми каталогізації, предметного пошуку в бібліотечно-інформаційних системах, метаданих, цифрових

колекціях тощо. Повний текст цієї наукової праці знаходиться у відкритому електронному архіві Університету Іллінойсу (<https://www.ideals.illinois.edu/handle/2142/16620>).

Нині О. Заваліна працює викладачем у Департаменті бібліотечних та інформаційних наук Університету Північного Техасу (США), а ми щиро вітаємо землячку із отриманням цієї посади та успішним дослідженням, яке стане у пригоді й бібліотечним фахівцям України.

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

О. Політова, к. іст. н., доцент Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, головний бібліограф Державного закладу «Національна парламентська бібліотека України»

ДО ВИХОДУ В СВІТ НАУКОВО-ДОПОМІЖНОГО БІБЛІОГРАФІЧНОГО ПОКАЖЧИКА «УКРАЇНСЬКЕ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО (1991-2008)»

Українське бібліотекознавство (1991–2008) : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Держ. закл. «Нац. парлам. б-ка України» ; уклад.: М. С. Слободяник, О. А. Політова ; наук. ред. та авт. вступ. ст. М. С. Слободяник ; бібліогр. ред. В. О. Кононенко. — К., 2010. — 168 с.

У 90-ті рр. ХХ ст. — на початку ХХІ ст. розвиток української бібліотечної науки характеризується інтенсивним накопиченням нових ідей та фактів, появою різних наукових шкіл і теоретичних концепцій, простежуються якісні зміни й у термінології, науково-методичному та методологічному апараті. Вивчення розвитку вітчизняного бібліотекознавства як складової частини історико-культурного процесу в незалежній Україні нині набуває особливого значення.

Важливою складовою джерельної бази бібліотекознавчих досліджень є ретроспективні бібліографічні посібники, які відбивають дані про видання і публікації в галузі бібліотечної науки. У Державному закладі «Національна парламентська бібліотека України» (НПБУ) підготовлено ретроспективний науково-допоміжний бібліографічний покажчик «Українське бібліотекознавство (1991–2008)». Мета його авторів — достовірно висвітлити бібліотекознавчий доробок провідних учених та наукових колективів України, показати всі напрями й особливості вітчизняного бібліотекознавства у вказаний період.

Посібник відкривається ґрунтовною вступною статтею, підготовленою провідним вітчизняним бібліотекознавцем, доктором історичних наук, професо-

ром М. Слободяником. Автор, подаючи посилання на наукові праці, вміщені в посібнику, висвітлює зміст основних розділів, аналізує внесок окремих учених, організаторів бібліотечної справи в розвиток бібліотечної науки незалежної Української держави.

Особливістю даного видання є охоплення ґрунтовних наукових праць, які висвітлюють сучасні теоретичні та методичні проблеми в галузі вітчизняного бібліотекознавства. До покажчика ввійшли монографії, підручники, автореферати дисертацій, наукові посібники, публікації з наукових збірників, періодичних і серійних видань.

Посібник має чітку структуру: бібліографічні описи систематизовано в 15 основних розділах, чотирнадцять із яких названо відповідно до наукових напрямів, що сформувались у бібліотекознавстві на сучасному етапі, а останній розділ присвячено персоналіям бібліотекознавців.

Специфіка розташування описів документів всередині розділів покажчика полягає в тому, що їх згруповано за типологічним принципом: спочатку розміщено відомості про монографії, навчальні посібники; далі — автореферати дисертацій; після цього — окремі праці: навчально-методичні посібники, результати аналітичних досліджень, розробки, рекомендації; а в кінці розділу — наукові статті. В межах названих бло-

ків описи розташовано за алфавітом авторів та назв документів.

1-й розділ «Методологія бібліотекознавчих досліджень» присвячено висвітленню ключової проблеми сучасного бібліотекознавства. Відзначаючи досить високий науковий рівень більшості публікацій даної проблематики, М. Слободяник у своїй вступній статті вказує на відсутність монографій і дисертацій з цього визначального напрямку бібліотекознавства.

2-й розділ «Теоретичні засади бібліотекознавства» вміщує значну кількість робіт (4 монографії, 1 підручник, 11 авторефератів і понад 160 статей), що свідчить про посилену увагу дослідників до розробки теорії бібліотекознавства. Зокрема, А. Чачко на монографічному рівні розглянула проблеми трансформації сучасної бібліотеки та значення людського фактора в цьому процесі. М. Слободяник обґрунтував системно-функціональну модель бібліотеки, що працює в умовах інформатизації суспільства. Ґрунтовними є термінологічні студії Г. Солоіденко, М. Сташко, Н. Стрішенець. Прогностичний характер має концепція розвитку бібліотечної справи в Україні, розроблена М. Сенченком (керівник проекту), Л. Дубровіною, Л. Костенком, М. Слободяником. Через 10 років цей напрям знайшов подальший розвиток у працях фахівців Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки (ДНСГБ) УААН В. Вергунова і В. Дерлеменка.

Публікації, представлені в 3-му розділі, – «Історико-бібліотекознавчі дослідження», складають значну частину документального потоку з історії бібліотечної справи України. Серед цих праць виділяються фундаментальні монографії Т. Ківшар, Л. Дубровіної та О. Онищенко, В. Матусевич. У колективних монографіях репрезентовано історію знаних книгозбірень – НПБУ, Центральної наукової бібліотеки Харківського університету (1805–1917), Харківської державної наукової бібліотеки (ХДНБ) ім. В. Г. Короленка (1886–1966).

У 4-му розділі «Бібліотечний соціальний інститут» відображено наукові розвідки, що висвітлюють діяльність бібліотек різних типів і форм власності: монографічні видання, присвячені розвитку ДНСГБ УААН, Науково-технічної бібліотеки КПІ. Діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського найбільш повно висвітлюється в статтях О. Онищенко, частина з яких підготовлена у співавторстві з Л. Дубровіною та В. Попроцькою. Роботі НПБУ присвячено статті О. Александрової, Т. Вилегжаниної, А. Корнієнка. У підрозділі «Науково-методичне забезпечення діяльності бібліотек» вміщено наукові праці О. Виноградової, Т. Кулаковської та ін.

Проблеми зарубіжного бібліотекознавства і міжнародного бібліотечного співробітництва висвітлено в 5-му розділі – «Зарубіжне бібліотекознавство». Тут подано статті, написані за результатами зарубіжних відряджень та стажувань українських дослідників у США, Німеччині, Великобританії, Фінляндії, Данії.

У розділі 6 «Бібліотечна соціологія та психологія» виокремлено підрозділ «Вивчення читачів та їхніх інформаційних потреб», де згруповано праці відомих фахівців бібліотечної сфери. Психологічний

проблематиці присвячено докторську дисертацію, монографію та основоположні публікації І. Мейжис, кандидатські дисертації і публікації О. Кашкар'євої, О. Грозовської, Я. Хіміч. Значну увагу цим питанням присвятила й відома дослідниця, професор А. Чачко. Найбільш ґрунтовно проблеми бібліотечної соціології вивчали фахівці НПБУ – О. Александрова, Л. Петрова, З. Савіна.

У розділі 7 «Бібліотечний менеджмент та маркетинг» виділено підрозділи «Бібліотека в умовах ринкової економіки», та «Організація діяльності бібліотек», де вміщено бібліографічні описи наукових праць, присвячених проблемам менеджменту в бібліотеках, маркетингового підходу до управління ними, питанням стратегічного планування і нормування тощо.

Наповнення розділу 8 «Краєзнавча діяльність бібліотек» переконливо свідчить про посилену увагу українських дослідників до одного з провідних напрямів бібліотечної роботи. Суттєвим є внесок у його розвиток професора Н. Кушнар'єнка, яка присвятила краєзнавчій діяльності бібліотек свою докторську дисертацію, підручник і навчальні посібники, ряд фундаментальних статей. Серед бібліотечних установ лідируючі позиції в дослідженні бібліотечного краєзнавства займають Національна історична бібліотека України, ХДНБ ім. В. Г. Короленка, Харківська державна академія культури.

Розділ 9 «Бібліотечна професіологія» має підрозділи «Підготовка і підвищення кваліфікації фахівців» та «Професійні видання», в яких зосереджено наукові праці з кадрових питань, проблем іміджу бібліотечної професії, бібліотечної освіти, досвіду з підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів та ролі професійних видань у цих процесах.

У розділі 10 «Бібліотечне фондознавство», у підрозділах «Формування бібліотечних фондів» і «Збереження бібліотечних фондів», представлено низку фондознавчих наукових розвідок. Серед авторів – Ж. Барчук, І. Бондаренко, Т. Булах, О. Воскобойнікова-Гузєва, Н. Самохіна, А. Соляник та ін.

Близько сотні публікацій включено до розділу 11 «Бібліотечні каталоги та інформаційно-пошукові мови». Найбільш активно досліджувалася проблематика формування електронного каталогу (публікації Л. Костенка, М. Сенченка, М. Слободяника та ін.). Форматам бібліографічного запису присвячено праці І. Багрій та О. Ісаєвої. Оригінальні дослідження каталогізації електронних ресурсів здійснено в працях І. Антоненко і О. Баркової, О. Волохіна.

Проблематика розділу 12 «Інформаційна діяльність бібліотек» представлена в монографіях, дисертаціях та статтях докторів наук В. Горового, Г. Шемаєвої, Л. Філіпової, а також кандидатських дисертаціях і публікаціях Л. Северин, М. Сороки, Н. Терещенко.

У розділі 13 «Бібліотечне обслуговування» вміщено інформацію про понад сто праць, у т. ч. 13 кандидатських дисертацій. Поєднанням досить високого теоретичного рівня із практичною значущістю відзначаються роботи Н. Каліберди, В. Маркової, Т. Монько, Т. Павлуші, О. Яковенко, В. Ярошук.

Розділ 14 «Інформатизація бібліотек» має три підрозділи – «Автоматизація бібліотек і бібліотечних процесів», «Електронні бібліотеки», «Інтернет-ресурси і технології в бібліотеках». Аналізуючи у вступній статті наповнення цього розділу, М. Слободяник підкреслює, що «сучасні дослідження <...> варто сконцентрувати на визначенні специфічних особливостей функціонування інтернет у бібліотеці та розробці стратегії діяльності бібліотек в умовах активізації та зростання популярності глобальної мережі як середовища задоволення різноманітних інформаційних потреб суспільства і особистості».

Останній, 15-й, розділ «Персоналії» висвітлює наукові праці про фундаторів українського бібліотекознавства – І. Кревецького, Д. Доброї, М. Ясинського, К. Рубинського, Є. Ківлицького,

Л. Биковського, Л. Хавкіної, С. Сірополка, Ю. Меженка, Д. Балики, С. Пастернака, а також вміщує публікації про відомих бібліотекознавців сучасності – Л. Дубровіну, Н. Кушнарєнко, О. Онищенка, М. Слободяника та ін.

Посібник має передмову, вступну статтю, допоміжний іменний покажчик. Його розраховано на наукових працівників у галузі бібліотекознавства, бібліотечних фахівців, викладачів, аспірантів, студентів вищих та середніх спеціальних навчальних закладів.

На наш погляд, це видання наочно репрезентує основні здобутки вітчизняної бібліотечної науки на межі тисячоліть і дійсно є серйозною джерельною базою для подальших наукових розвідок.

**Ю. Ворона, головний бібліотекар
Державного закладу**

«Національна парламентська бібліотека України»

ЖИТТЯ КОБЗАРЯ – УРОКИ ДЛЯ НАЩАДКІВ

Чалий М. Життя і твори Тараса Шевченка / Михайло Чалий. – К. : Веселка, 2011.

У видавництві «Веселка» за підтримки Фонду Миколи Томенка «Рідна країна» до 150-ї річниці від дня смерті та перепоховання Тараса Шевченка вийшов передрук першої біографії великого Кобзаря, написаної його другом і соратником Михайлом Чалим. Востаннє книга виходила друком у 1882 році російською мовою. Сучасне перевидання здійснено українською мовою з науково-довідковим упорядкуванням. Наклад книги – 2 тис. примірників.

Особливість книги також у тому, що автор з 1859 р. особисто знав Т. Шевченка, неодноразово з ним зустрічався, листувався, допомагав за життя, а потім брав участь у його перепохованні в Україні. Також унікальними є 100 Шевченкових листів та стільки ж адресованих до нього, які містять це перевидання.

У Київському меморіальному будинку-музеї Тараса Шевченка в Києві відбулася презентація книги.

За словами заступника директора Інституту літератури НАН України С. Гальченка, який її редагував, це – одна з найкращих біографій Кобзаря, яку потім брали за основу інші біографи поета. «Жодна нова біографія Тараса Шевченка у XIX–XXI століттях не виходила без використання дослідження Чалого. В цій книзі зібрано колосальну спадщину, яка потім стала основою Шевченкознавства», – зауважив він.

Людина, котра починає читати книгу, як відзначають літературознавці, входить в атмосферу часу Шевченка. Зокрема, доктор філологічних наук В. Смілянська підкреслила, що книга «звучить голоса-

ми тих людей, які жили тоді, бачили Шевченка, багато з ним спілкувалися і дістали незабутні враження про нього, і не могли про нього забути дуже довго. Чалому вдалося навіть інтонацією тексту, інтонацією передачі цих спогадів передати характери цих людей і їхнє ставлення до поета».

Заступник Голови Верховної Ради України М. Томенко відзначив, що «найважливіше в оцінці нашої історичної, культурної спадщини виходить з двох позицій: перша – ставити в основу нашої оцінки те, що зробив той, чи інший діяч для України, а не те, що він не встиг зробити... По-друге, розрізнати його творчу спадщину і перипетії особистого життя. Якщо перефразувати загальновідому сентенцію, то і у випадку з Т. Шевченком, мусимо діяти за правилом: творчість Шевченка належить Україні і є її неоціненним скарбом, а приватне життя – власність самого Шевченка». М. Томенко наголосив, що видання цієї книги є великою подією для всієї країни. З його слів,

надруковані книги будуть передані в усі музейні заклади, дитячі бібліотеки та книгозбірні ВНЗ.

Видання отримало головний приз «За найкращу книгу» на Міжнародному фестивалі дитячої книги, який відбувся у Львові.

Підготовлено за матеріалами сайтів:

<http://ridna.ua/p/perevydannya-pershoi-biografii-tarasa-shevchenka-stalo-naikrashoyu-knygoyu-na-mizhnarodnomu-festyvali-u-lvovi/>

<http://24tv.ua/news/1/1/74993>